

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

*“Проблеми конституційно-правової модернізації
держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”,
м. Київ, МАУП, 22 листопада 2012 р.*

Частина II

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 27.02.13)

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук.
С76 пр.] / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

Вип. 8: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми конституційно-правової модернізації держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”, м. Київ, 22 листоп. 2012 р. — Ч. II / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2013. — 184 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

Юсеф Нахла, Степанов О. П.

Геополитическое значение Ближневосточного региона
в конце XX — нач. XXI столетия 6

Губаль Л. М.

Держава і культура в умовах глобалізації 13

Кобржицький В. В., Григор'єва М. І.

Реалізація корпоративного проекту “стовбурові клітини” —
інноваційний шлях оздоровлення населення 19

Кобржицький В. В., Овчаренко О. С.

Нові можливості для активізації зовнішньоекономічної
діяльності підприємств у світлі нового Митного кодексу
України 25

Костюк Т. О.

Конституційні основи розбудови громадянського
суспільства в Україні в період правових реформ..... 29

Павленко В. В.

Законодательная основа государственной службы
в Италии 33

Левченко М. О.

Державне регулювання національної економічної
безпеки: теорія і практика 40

Розинська Н. М.

Організаційно-правові засади функціонування
адвокатури в Україні 52

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 8, с. 52—57

Проблематика з'ясування змісту організаційно-правових засад адвокатської діяльності як в Україні, так і в Росії досліджувалася вченими-правознавцями обох країн упродовж тривалого часу, зокрема, Н. М. Бакаянвою, В. М. Буробіним, Є. В. Васьковським, Т. В. Варфоломеевою, Р. Г. Мельниченком, О. В. Невською, О. Д. Святоцьким, О. В. Синєким та іншими науковцями. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених даній проблематиці, сутність цього поняття, його зміст та особливості для кожної країни залишаються нез'ясованими. Це пов'язано з тим, що: по-перше, відсутнє чітке законодавче визначення поняття “організаційно-правові засади адвокатської діяльності” в Україні, а по-друге, не було здійснено його комплексного узагальнюючого дослідження.

Розглядаючи зміст організаційно-правових засад адвокатської діяльності, слід зазначити, що саме стан адвокатури у державі є свідченням ступеня її демократизму. Вперше значний демократичний потенціал функціонування адвокатури на користь людини на пострадянському просторі заклав Закон України “Про адвокатуру” від 19 грудня 1992 р. [1]. Його положення докорінним чином змінили місце і роль адвокатури в суспільстві та закріпили організаційно-правові засади функціонування цього незалежного правозахисного інститу-

ту. Щодо сучасного періоду, то вони закріплені у новому Законі “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, який набрав чинності 15 серпня 2012 р. [2]. Саме навколо цих законодавчих актів сьогодні і ведеться наукова дискусія.

Більшість вчених та адвокатів-практиків наголошують на необхідності їх доопрацювання. Науковцями визначена і загальна негативна тенденція — перетворення демократично налаштованих колег — членів самоврядних органів адвокатури у адвокатське чиновництво. Звідси виникає необхідність закріплення системи стримувань та противаг, які б могли цій тенденції протидіяти. Це насамперед стосується таких положень, як: розвиток самоврядування в адвокатурі, визначення повноважень його органів, забезпечення умов їх демократичного формування та подальшої відкритої і прозорої діяльності.

Організаційно-правові засади функціонування адвокатури в Україні, що закріплені у чинному законі [2] повинні відповідати чинній Конституції України, в якій наша держава визначається суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою (ст. 1 Конституції України) [3], та міжнародним стандартам.

На наш погляд, у чинному законі фактично відбулася підміна змісту основних засад — принципів. Замість змісту принципу демократизму, який повинен пронизувати всі його положення, в законі по суті закріплено принцип демократичного централізму. Його негативний зміст полягає у: керівництві з єдиного центру дисципліною членів, підпорядкуванні нижчих органів самоврядування вищим та приватних інтересів публічним [4]. І головне: обов’язковість рішень органів адвокатського самоврядування для всіх адвокатів (ст. 57 Закону) [2], що для адвокатів є неприйнятним.

По суті, адвокатура з спільноти адвокатів — людей, об’єднаних однією професією, за ознаками спільності цілей, завдань та видів діяльності, перетворилася в самоврядну організацією, яка складається з фізичних та юридичних осіб. Закон також передбачає створення численних керівних “ор-

ганів адвокатського самоврядування” з досить великим бюрократичним апаратом, утримання якого вимагає значних коштів, із чим погодитися неможливо.

Неприйнятним є положення закону про обов’язковість членства адвокатів в Національній асоціації адвокатів. Так, відповідно до п. 6. ст. 45 закону [2], з моменту державної реєстрації Національної асоціації адвокатів України її членами стають всі особи, які мають свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю. Інші особи стають членами Національної асоціації адвокатів України з моменту складення присяги адвоката України [2]. Дане положення закону, не тільки суперечить ст. 36 Конституції України, а і положенням Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 р. [5] та “Основним положенням про роль адвокатів”, прийнятих Восьмим Конгресом ООН по запобіганню злочинам 1 серпня 1990 р. [6].

По-перше, щодо Конституції України, то відповідно до ст. 36 “...ніхто не може бути примушений до вступу в будь яке об’єднання громадян чи обмежений у правах за належність або не належність до громадських організацій”.

По-друге, згідно зі ст. 20 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 р. ніхто не може бути примушений вступати до будь-якої асоціації.

По-третє, відповідно до пунктів 23 і 24 “Основних положень про роль адвокатів”, прийнятих Восьмим Конгресом ООН по запобіганню злочинам 1 серпня 1990 р.: “адвокати, як й інші громадяни, мають право на вільне об’єднання в асоціації та організації”.

Порушуючи демократичну засаду добровільності, обов’язкове членство в адвокатській Асоціації покладає на адвоката адміністративні обмеження. Саме це членство перетворюється в засіб тиску на адвоката, що є неприпустимим із точки зору механізму забезпечення і реалізації прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина в соціально-правовій державі, якою прагне стати Україна.

Виходячи із зазначеного, право на адвокатську діяльність повинні мати не тільки асоційовані члени зазначеної асоціації, а також і адвокати, які не входять до неї. Щодо окремих пільг або переваг, які надаються членам асоціації, то сама належність або неналежність адвоката до асоціації не може бути підставою для їх надання. В законі повинні закріплюватися лише відповідні стимули для того, щоб адвокати вступали до “професійної асоціації”, а не положення, які, по суті, примушують адвокатів до цього.

У формі адвокатської діяльності — в п. 3 ст. 4 закону [2] зазначається, що адвокат може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально, або у формі адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання. Разом із тим, у Загальному кодексі правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства наголошується на абсолютній незалежності адвоката і вказується, що “він має бути вільним від будь-якого іншого впливу, особливо від того, що може впливати з його власних інтересів або зовнішнього впливу” (п. 2.1.1) [7].

Як вважає автор цієї статті, саме організаційно-правові заходи, включаючи принципи здійснення адвокатської професії, повинні стати на заваді використання недоречних форм організації адвокатської діяльності. Організаційні форми адвокатської діяльності можуть бути різноманітними і обмежувати їх, вказавши вичерпний перелік зазначеному у законі, недоречно. Враховуючи специфіку адвокатської діяльності, а також зміст організаційних зв'язків між адвокатами, кількість цих форм об'єктивно буде обмежуватися за рахунок:

- а) свободи у виборі професії;
- б) незалежності діяльності адвоката;
- в) невтручання посадових осіб державних органів та органів адвокатського самоврядування в адвокатську діяльність;
- г) забезпечення гарантій адвокатської таємниці;
- д) права вибору адвокатом методів захисту клієнта тощо.

Також неможлива залежність адвоката у виборі форм професійної діяльності від форми оплати його праці. Тому такі

організаційно-правові форми адвокатської діяльності, які передбачають повне підпорядкування або професійну залежність адвоката від засновника юридичної особи (роботодавця), є неприйнятними. Повинні також бути виключені: контроль за здійсненням адвокатами професійних повноважень, примушування їх до відстоювання певної правової позиції, вплив на прийняття рішень і спонукання до їх виконання адвокатом (наприклад, у разі роботи адвоката за трудовою угодою) тощо.

Слід зазначити, що адвокатське самоврядування в Україні, яка прагне стати соціальною, правовою державою, повинно будуватися не під посадових осіб — “чиновників” органів адвокатського самоврядування, а відповідати чітким європейським стандартам і містити відповідні процедури щодо: звільнення з посади або позбавлення наданих владних повноважень, прозорості в діяльності самоврядних органів, проведення їх відкритих засідань і публікації протоколів, бюджетів, надання заздалегідь повідомлень про збори з використанням засобів, доступних для всіх адвокатів тощо [8, 11—13].

Зацікавленість змістом адвокатської діяльності в Україні посилюється у зв'язку з підвищенням ролі адвокатури у правозахисному процесі. Тому здійснення адвокатської діяльності повинно відбуватися на демократичних організаційно-правових засадах, які мають відповідати Європейським стандартам.

Останнє зумовлює необхідність вивчення та врахування в законотворчому процесі всіх позитивних надбань правового регулювання адвокатської діяльності, включаючи досвід юридичного закріплення її змісту в законодавстві як держав Європи, так і найближчих сусідів.

Література

1. Закон України “Про адвокатуру” // Голос України від 29.01.1993.
2. Закон України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” // Урядовий кур’єр від 05.09.2012, № 159.

3. *Конституція* України: Офіційний веб-сайт Верховної Ради України; Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
4. *Философский энциклопедический словарь* / Гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев и др. — М.: Советская энциклопедия, 1983. — 836 с.
5. *Загальна* декларація прав людини // Урядовий кур'єр від 10.12.2008 № 232.
6. *Основні* положення про роль адвокатів: [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_835
7. *Загальний* кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://kmdka.com/eu-code-of-practice-lawyers>
8. *Аналіз* проектів законів України про адвокатуру та адвокатську діяльність. Серії правового аналізу. — Американська асоціація юристів // Ініціатива з верховенства права. 19 верес. 2007 р.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://apps.americanbar.org/rol/publications/ukraine_analysis_draft_laws_on_the_bar_09_2007_ukr.pdf